

Asia: VN/8566/2021

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (SOTEKO)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot loppuraportista

SOTEKO-hankkeessa pystyttiin hyvin yhdistämään koulutuksen ja työelämän näkökulmaa. Tavoiteasetanta oli kuitenkin laaja suhteessa hankkeen keston. Tämä lienee syy miksi osaan teemoista Sote-osaamisen vahvistamiseksi vastattiin raportissa suppeasti ja suositukset jäivät toteavalle tasolle.

Lähtökohtaisesti se, että hankkeesta rajattiin pois kuntoutuksen korkeakoulutus, oli huono ratkaisu. Kuntoutuksen koulutusta tulee tarkastella osana sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutusta, koska sote-alan ammattilaisilta odotetaan tulevaisuudessa yhä enemmän yhteistyötä. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelmassa kuntoutuksen osaaminen on tärkeässä roolissa vastattaessa ikääntyvän väestön, osatyökykyisten ja mielenterveyskuntoutujien tarpeisiin.

Raportti on perusteellinen kuvaus hankkeen etenemisestä ja hankkeen aikana työskennelleiden alatyöryhmien asioiden käsittelystä ja vaihtoehtoisten ratkaisujen tarkastelusta. Osaltaan tämä on varmaan syy siihen, että raportti on raskas lukea ja se vaikeuttaa raportin hyödynnettävyyttä. Tekstissä olisi voinut käyttää tekstin vahvistamista tai ydinasioiden kokoamista ja tiivistämistä esim. laatikkoon kunkin kappaleen osalta. Raportin lopussa oleva kooste ehdotuksista on hyvin ehdotukset teemoittain yhteen kokoava.

Raportin taustassa on hyödynnetty hyvin aiempia sosiaali- ja terveysalan muutosta ja osaamistarvetta tarkastelleita hankkeita ja tutkimuksia. Tuotettu tilastotieto on raportissa arvokas lisä, joka avaa lukijalle selkeästi ongelmakohdat esim. saman tasoisten korkeakoulutuskintojen suorittamisesta.

Kansainvälisyyden näkökulma jää raportissa vähäiseksi. Työelämän sujuva liikkuvuus edellyttää korkeakoulututkintojen tunnistettavuutta eurooppalaisessa korkeakoulutuksen kontekstissa, ja siksi sen tarkastelu suomalaista koulutusrakennetta kehitettäessä on tärkeää.

Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen osalta raportissa jää vähäiselle tarkastelulle siirtymä yliopistoon jatko-opiskelijaksi tohtoritutkintoon. Hankkeen tehtävien osalta oli tohtoritutkinto rajattu pois, mutta sujuvien opiskelun polkujen tarkastelussa tulisi olla koko korkeakoulujärjestelmä.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia sosiaalialan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 1-6)

YAMK tutkinnon rinnasteisuuden tarkastelu maisterin tutkintoon jää puuttumaan opintopolkua tarkastellessa, esim. sosionomi YAMK siirtymää sosiaalityön maisteriohjelmalla ei raportissa tarkastella. Saavuttaakseen nykyisen lainsäädännön edellyttämän sosiaalityöntekijän kelpoisuuden sosionomi (YAMK) -tutkinnon suorittanut joutuu suorittamaan sosiaalityön opintoja, mutta näiden opintojen määrää tai suorittamismahdollisuutta ei tarkastella. Sosionomi (YAMK) -tutkinto on maisterintutkinnon tasoinen (NQF7) ja sen tuottama osaaminen tulisi ottaa huomioon täysimääräisesti. Toivottavaa olisi ollut, että sosionomi YAMK tutkinnon tuottamaa osaamista olisi tarkasteltu suhteessa työelämässä tarvittavaan osaamiseen. Tällöin tarkasteluun olisi tullut ottaa myös sosiaalityön lainsäädäntö ja kelpoisuus, ja niiden muutostarve niin, että ylempien ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää sosiaalityöntekijän haasteellisissa tehtävissä.

Raportin ehdotus viedä eteenpäin sosiaalialan tehtäviin suuntautuvien ammattikorkeakoulututkintojen, ylempien ammattikorkeakoulututkintojen, kandidaatin tutkintojen, maisterin tutkintojen sekä erikoistumiskoulutusten tuottamaa osaamista suhteessa osaamistarpeisiin

”Ammattikorkeakoulut ja yliopistot toteuttavat yhdessä opetussuunnitelmien tarkastelun ja kehittämistyön siten, että koulutukset vastaavat hyvinvointialueiden tulevaisuuden tarpeisiin ja tukevat tehtäväjaon kehittämistä”

jää toteavalle tasolle ja edellyttää uuden kehittämishankkeen käynnistämistä.

Mitä sosiaalialan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Sosionomitutkinnon tuottamaa osaamista suhteessa sosiaalityön maisteritutkintoon opiskelevien osalta tulee tarkastella uudelleen. Raportissa kuvattu siltaopintojen määrä amk tutkinnosta maisteriohjelmaan on liian laaja. Sosionomi (AMK) ja yliopiston kandidaattitutkinto ovat

samantasoiset ja esimerkiksi tutkinnossa tuotettujen opinnäytetöiden tasovaatimus on sama. Tällöin opinnäytetyö tulisi voida hyväksilukea kokonaisuudessaan etenkin, kun siltaopinnoissa edellytetään tutkimusmenetelmäopintoja. Sosiaalialan lainsäädäntö on tarkastelussa otettu ns. annettuna ja sen muutostarvetta ei ole arvioitu suhteessa osaamisen tarpeisiin ei ole arvioitu suhteessa työelämän osaamistarpeisiin esim. lasten suojelussa. Toteutamme sosionomi- ja sosionomi (yAMK) tutkintoja, olemme mielellämme osaamisperusteisessa muutostyössä.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia terveysalan koulutuksen siirtyminen sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 7-11)

Ehdotuksen 9 kirjaus enintään 60 op täydentävistä opinnoista siirryttäessä amk tutkinnosta yliopiston terveystieteiden maisteriohjelmaan on liian suuri. Terveysalan opintopoluissa ammattikorkeakoulusta yliopiston maisteritutkintoon tulee tavoitteena olla koko ammattikorkeakoulututkinnon 210 (- 240) op hyväksi lukeminen terveystieteen maisterin tutkintoon. Tämä vastaa myös Bolognana prosessin mukaista korkeakoulujen sykliä. Tämän olisi voinut raportissa tuoda selkeämmin esille.

Esimerkiksi opinnäytetyö, joka ammattikorkeakoulussa tehdään on laajuudeltaan 15 op ja se tulisi rinnastaa yliopiston kandidaatin tutkielmaan. Muutoinkin ahotointia ja osaamisen tunnistamista ja tunnustamista tulisi lisätä yliopistoissa, esim. osaamisen näyttöjä kehittämällä.

Sairaanhoitaja AMK tutkinnon 30 op täydentävät opinnot eivät kokonaisuudessaan voi olla edellytys yliopiston amisterin tutkintoon edellytettävänä ristiinopiskeluna suoritettuina opintoina, koska opiskelijoilla on tarvetta syventää tai laajentaa myös hoitotyön sisällöllistä osaamista. Ratkaisuna on ammattikorkeakoulujen perustutkintojen ja yliopistojen kandidaattitutkintojen opetussuunnitelmien tuottaman osaamisen vertailu ja rinnastaminen.

Mitä terveysalan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Katso edellinen vastaus

Näkemyksenne ehdotuksista kaksoistutkintojen kehittämiseksi (ehdotukset 12-13)

Kaksoistutkintoihin esitetyt ratkaisut on selvitetty laajasti eri vaihtoehtoja tarkastellen ja esitetyt ehdotukset ovat selkeät ja perustellut terveydenhoitajakoulutuksen osalta, mutta vain osittain ensihoitajakoulutuksen osalta. Oamkin ensihoitaja-ops on rakennettu juuri siten, että teoreettiset opinnot ja harjoittelut muodostavat toisiaan täydentävät kokonaisuudet ja myös johdonmukaisen, pedagogisesti perustellun ajallisen jatkumon. Ensihoidon ja sairaanhoidon opinnot kulkevat rinnakkain koko opintojen ajan ja myös ne on suunniteltu tukemaan täydentämään toisiaan. Oamkin ensihoitajakoulutus saa työelämästä hyvää palautetta, paitsi omalta alueelta, myös etä-kentiltä Etelä-Suomesta. 60 op:n kokonaisuus on siten suppeampi ensihoitajan osaamisen kehittymisen kannalta kuin tällä hetkellä.

Sen sijaan valmistuakseen EU:n ammattipätevyysdirektiivin mukaisesti kättilöksi, esitetty rakenneratkaisu

edellyttää, että opiskelija on suorittanut ensin 3,5-vuotisen sairaanhoitajakoulutuksen sen jälkeen 1,5 vuoden kättilökoulutuksen ja edelleen harjoittanut vuoden ajan ammattiin liittyvien tehtäviä. Tämä tarkoittaa 5 vuoden opintoja ja sen jälkeen vuoden työkokemusta. Ammattipätevyysdirektiivin mukaisen kelpoisuuden saavuttamiseen menee esitetyn ratkaisun mukaan 6 vuotta. Kokonaislaajuus vastaisi sekä ammattikorkeakoulun jälkeiseen ylempään ammattikorkeakoulututkintoon (amk 210 op/ 3,5 vuotta + yamk 60–90 op/ 1–1,5 vuotta) että yliopistossa suoritettavaa ylempään korkeakoulututkintoon (300 op/ 5 vuotta) vaadittavia opintoja, mutta olisi edelleen tasoltaan alempi korkeakoulututkinto (ammattikorkeakoulutasoinen, EQF taso 6). Esitetty koulutusmalli ei poista päällekkäisten samantasoisien koulutusten ongelmaa, mikä on yksi SOTEKO-hankkeen tavoitteista.

Mitä kaksoistutkintoja koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamamme organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Kaksoistutkintoihin liittyvät ehdotukset heikentäisivät ensihoitajaopiskelijoiden harjoittelun laatua yksipuolistamalla harjoittelumahdollisuuksia. Ensihoitajien akuuttihoitotyön ammatillinen pohja heikkenisi merkittävästi ilman päivystys- teho ja anestesiaopintoja harjoitteluineen.

Kättilökoulutuksen järjestäminen ylempänä ammattikorkeakoulututkintoa (EQF taso 7), jonka kesto olisi 2 vuotta. Samaa ovat esittäneet

kannanotossaan myös Tehy ja Suomen Kättilöliitto sekä selvityshenkilöt Karttunen ja Vallimies Patomäki vuonna 2015 julkaistussa selvityksessä ”Kättilökoulutukselle uusi suunta - selvitys rakennevaihtoehdoista”

Perustelut ehdotukselle seuraavasti:

- Tämä vastaa kansainvälistä ylempään korkeakoulutason AMP-mallia (Advanced Midwife Practitioner).
- Kättilökoulutuksen kehittämisen ja ammattipätevyysdirektiivin vaatimusten näkökulmasta ammattikorkeakoulututkinto (YAMK) 120 op on Bolognan prosessin mukainen ja tuottaa suoraan EU:n direktiivin mukaisen pätevyyden, ilman koulutuksen jälkeistä työkokemusvaadetta.

- YAMK-tutkinto on linjassa muiden pohjoismaisten kättilökoulutusten kanssa, esim. Norja, Ruotsi, Islanti.
- Koulutuksen vetovoimaa vahvistaa pitkän koulutuksen tuoma koulutustason nousu.
- YAMK-kättilötutkinnon jälkeen olisi mahdollista hakea suoraan pedagogisiin opettajaopintoihin saavuttaakseen kättilötyön AMK-lehtorin pätevyuden.
- Lainsäädäntö ei voi olla rakenteellisen kehittämisen esteenä. Mikäli nykyinen sääntely estää koulutuksen kehittämisen, lainsäädäntömuutokset voidaan tehdä. Kättilö (YAMK) tutkinnon hakukelpoisuudelle mm. ei ole tarpeellista asettaa työssäoloehtoja jo suoritetun sairaanhoitajan ammattikorkeakoulutuksen jälkeen.

Näkemyksenne korkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan vetovoimaa ja harjoittelua koskevista ehdotuksista (ehdotukset 14-35)

Ehdotukset sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen vetovoiman ja harjoittelun kehittämiseksi eivät tuo mitään oleellisesti uutta ja merkittävää ehdotusta vetovoiman lisäämiseen. Erittäin tärkeää on huolella seurata vetovoiman suuntaa, joka tarkoittaa sitä, että hakijamäärien lisäksi seurataan keskeyttäneiden ja alalta poissiirtyvien määrää. Erikoistumiskoulutusten tarkastelu raportissa urapolkuna ja siten alan vetovoimaa ja myös pitovoimaa lisäävänä tekijänä jää hyvin vähäiselle painotukselle. Organisaatioiden johtamisen koulutus työhyvinvoinnin tukemiseen ja monialaisen osaamisen johtamiseen edellyttää suunnitelmallisia toimenpiteitä ja taloudellisia resursseja.

Mitä vetovoimaa ja harjoittelua koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Harjoittelujamme on kehitetty tiiviisti yhteistyössä kentän kanssa ja harjoittelupalautteet ovat hyviä. Näin on varmistettu, että Oamkin sosiaali- ja terveysalan koulutus vastaa työelämän haasteisiin ja tuottaa riittävän osaamisen työtehtäviin. Ongelmatilanteissa hyvät, luottamukselliset yhteistyösuhteet auttavat ratkaisujen löytämisessä, esim. opiskelijoiden oppimishaasteissa. Monialaisuuden lisääminen on sinänsä hyvä asia, mutta on kiinnitettävä edelleen huomiota eri alojen erityisosaamisen kehittymiseen opintojen alusta alkaen, esim. asiakas- ja potilasturvallisuuden vuoksi.

Opiskelijamme ovat sotepalveluiden tärkeä resurssi alueellamme, ehdotetut muutokset tuskin parantaisivat esim. ensihoitopalvelun motivaatiota tehdä yhteistyötä kanssamme. Yhteistyöhön edellyttää, että molemmat osapuolet hyötyvät siitä. Meidän antimme yhteistyöhön vähenisi aika merkittävästi.

Lisäksi ensihoidon harjoittelumäärien leikkaaminen heijastuisi ensihoidon kentälle siten, että ohjauksiin ja myöhemmin perehdytyksiin pitäisi satsata enemmän. Valmistuvien osaaminen ei voi olla samalla tasolla kuin nyt, jos harjoittelua on useita viikkoja vähemmän.

Näkemyksenne jatkuvaa oppimista koskevista ehdotuksista (ehdotukset 36-42)

Teemaan liittyvät ehdotukset nostavat hyvin esille työelämän tarpeisiin vastaavan osaamisen kehittämisen ja laajat osaamisen kehittämisen sisällöt ja keinot. Yhteistoiminta alueen tasoinen koulutuksen ja palvelujärjestelmän kehittämisen suunnittelu korostuu suosituksessa 38, mutta myös hyvinvointialueilla on alueeseen pohjautuvia kehittämistarpeita ja mahdollisia osaamisen kapeikkoja, joihin korkeakoulujen ja työelämän yhteistyössä suunniteltavilla koulutuksilla ja kehittämishankkeilla voidaan vastata.

Raportissa esiin nostetut tutkintoihin sisällytettävät osaamiskokonaisuudet ovat mahdollisuus tarjota työelämälle uutta ja päivittävää osaamista, mutta niidenkin toteuttaminen vaatii resurssia, joka raportissa tuodaan hyvin esille (39). Korkeakoulujen ja työelämän yhdessä tekemä osaamisen ennakkointityö pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti on perusta osaamiskokonaisuuksien rakentamiseen. Raportissa olisi voinut olla ehdotus osaamisen ennakkointirakenteiden osalta.

Digivisio mainitaan ehdotuksessa 41, mutta se jää hyvin toteavalle ja yleiselle tasolle. Näkemys siitä miten digivisiossa tulisi huomioida alan jatkuva oppiminen ei tule esille.

Täydennyskoulutuksen rahoituksen haasteellisuus ja tarve sen selkeyttämiseen tulee raportissa hyvin esille.

Mitä jatkuvaa oppimista koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

katso edellinen vastaus. Jatkuva oppiminen on vastaus työelämän muutosten haltuunottoon ja edelleen kehittämiseen.

Näkemyksenne mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämisestä (ehdotukset 43-50)

Teemassa esitetyt ehdotukset liittyvät hyvin tarvittavan mielenterveyspalveluiden edellyttämän osaamisen perustutkintojen tuottaman osaamisen tarkasteluun, jossa korostuu ammattiryhmittäinen osaamisen määrittäminen opetussuunnitelmissa. Erikoistumiskoulutusten merkitys laajemman ja syvemmän mielenterveystyön osaamisen varmistamisessa huomioidaan myös raportissa.

Mitä mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämistä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Erikoistumis- ja täydennyskoulutusten tarjoaminen edelleen, tiivis työelämäyhteistyö mt- ja päihdepalvelujen kanssa

Näkemyksenne sote-uudistusten edellyttämiä osaamistarpeita koskevista ehdotuksista (ehdotukset 51-54 ja luku 7)

Teeman osalta raportissa nostetaan esille sisällöllinen ja pedagoginen kehittäminen sekä oppimisympäristöjen kehittäminen, joita tehdään yhteistyössä työelämän ja koulutuksen kanssa.

Raportin ehdotukset jäävät yleiselle, toteavalle tasolle. Toivottavaa olisi ollut ehdotukset siitä mitkä ovat ne rakenteet, jotka tukevat yhteistyötä korkeakoulujen ja työelämän kesken osaamisen edellyttämän sisällön ja pedagogisten ratkaisujen osalta.

Raportin ehdotuksessa 53 tuodaan esille monialaisten opintojen lisäämisen mahdollisuus tutkintoon johtavassa koulutuksessa siten, että sosiaali- ja terveysalan koulutukseen tuodaan uusia näkökulmia esimerkiksi käyttäytymistieteiden, ICT:n, teknologian, tuotantotalouden ja taloustieteen aloilta. Tämä on erittäin kannatettavaa samoin kuin ristiin opiskelun esteiden purkaminen.

Junttila Taina
Oamk - Sosiaali- ja terveysala